

**CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE**

28 septembre 2022

PROPOSITION DE LOI

**modifiant l'ancien Code civil
en vue d'abroger la cessation
de la cohabitation légale
pour cause de mariage
avec un tiers**

(déposée par M. Koen Geens)

**BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS**

28 september 2022

WETSVOORSTEL

**tot wijziging van het oud Burgerlijk Wetboek
met het oog op de afschaffing
van de beëindiging
van de wettelijke samenwoning
door het huwelijk met een derde**

(ingediend door de heer Koen Geens)

RÉSUMÉ

Cette proposition de loi vise à abroger la possibilité de mettre fin à la cohabitation légale par le biais du mariage de l'un des cohabitants légaux avec un tiers.

SAMENVATTING

Dit wetsvoorstel beoogt een einde te maken aan de mogelijkheid om de wettelijke samenwoning te beëindigen door het huwelijk van één van de wettelijk samenwonende partners met een derde.

N-VA	: Nieuw-Vlaamse Alliantie
Ecolo-Groen	: Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales – Groen
PS	: Parti Socialiste
VB	: Vlaams Belang
MR	: Mouvement Réformateur
cd&v	: Christen-Democratisch en Vlaams
PVDA-PTB	: Partij van de Arbeid van België – Parti du Travail de Belgique
Open Vld	: Open Vlaamse liberalen en democraten
Vooruit	: Vooruit
Les Engagés	: Les Engagés
DéFI	: Démocrate Fédéraliste Indépendant
INDEP-ONAFH	: Indépendant - Onafhankelijk

Abréviations dans la numérotation des publications:		Afkorting bij de nummering van de publicaties:	
DOC 55 0000/000	Document de la 55 ^e législature, suivi du numéro de base et numéro de suivi	DOC 55 0000/000	Parlementair document van de 55 ^e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer
QRVA	Questions et Réponses écrites	QRVA	Schriftelijke Vragen en Antwoorden
CRIV	Version provisoire du Compte Rendu Intégral	CRIV	Voorlopige versie van het Integraal Verslag
CRABV	Compte Rendu Analytique	CRABV	Beknopt Verslag
CRIV	Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (avec les annexes)	CRIV	Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaalde beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen)
PLEN	Séance plénière	PLEN	Plenum
COM	Réunion de commission	COM	Commissievergadering
MOT	Motions déposées en conclusion d'interpellations (papier beige)	MOT	Moties tot besluit van interpellaties (beigegekleurig papier)

DÉVELOPPEMENTS

MESDAMES, MESSIEURS,

Ces dernières années, la formule de la cohabitation légale a gagné en popularité. En 2000, 2 694 déclarations de cohabitation légale ont été introduites en Belgique et depuis lors, ce nombre a sensiblement augmenté. En 2019 et en 2020, 40 801 et 36 329 déclarations de cohabitation légale ont respectivement été déposées dans notre pays.¹ De plus, selon les derniers chiffres disponibles, le nombre de cessations de cohabitation légale est en baisse, leur nombre ayant diminué de 16,9 % entre 2019 et 2020. Quant à la durée de la cohabitation légale avant cessation, elle est en hausse. De 4,8 ans en 2019, elle est en effet passée à 5,2 ans en 2020.²

La formule de la cohabitation légale constitue aujourd'hui une véritable alternative au mariage. Elle permet en effet d'établir et d'organiser formellement la relation durable des partenaires qui optent pour elle. Les chiffres confirment que, depuis près de vingt ans, les cohabitations légales sont de plus en plus durables en Belgique.³

À l'heure actuelle, la cohabitation légale peut prendre fin de trois manières: lorsqu'une des parties décède (i), lorsqu'une des parties se marie (ii) ou lorsqu'il y est mis fin soit de commun accord, soit unilatéralement au moyen d'une déclaration remise à l'officier de l'état civil.

La déclaration de cessation par consentement mutuel est remise à l'officier de l'état civil de la commune du domicile des deux parties ou à l'officier de l'état civil de la commune du domicile de l'une d'elles.

La déclaration unilatérale de cessation peut également être remise à l'officier de l'état civil par l'un des cohabitants légaux. Dans ce cas, l'officier de l'état civil signifie la cessation à l'autre partie par exploit d'huissier de justice. En outre, si l'autre partie est domiciliée dans une autre commune, il notifie la cessation de la cohabitation légale à l'officier de l'état civil de la commune du domicile de l'autre partie par lettre recommandée.

¹ Voir: <https://statbel.fgov.be/fr/themes/population/partenariat/cohabitation-legale#panel-11>.

² Voir: <https://statbel.fgov.be/nl/themas/bevolking/partnerschap/wettelijke-samenwoning#news>.

³ Voir: M. CORIJN, Tien jaar wettelijke samenwoning in België, mars 2012, <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/10283>; <https://statbel.fgov.be/fr/themes/population/partenariat/cohabitation-legale#panel-12>.

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

De figuur van de wettelijke samenwoning heeft de voorbije jaren aan populariteit gewonnen. In 2000 werden er in België 2 694 verklaringen van wettelijke samenwoning afgelegd. Intussen is dit aantal sterk gestegen. In 2019 en 2020 werden er respectievelijk 40 801 en 36 329 verklaringen van wettelijke samenwoning afgelegd in België.¹ Daarenboven daalt volgens de laatst beschikbare cijfers het aantal beëindigingen van wettelijke samenwoning. Het aantal beëindigingen was in 2020 16,9 % lager dan in 2019. De duur van de wettelijke samenwoning voorafgaand aan de beëindiging neemt ook toe. In 2019 bedroeg de duur 4,8 jaar; in 2020 steeg zij tot 5,2 jaar.²

De figuur van de wettelijke samenwoning vormt op heden een echt alternatief voor het huwelijk. Partners kunnen via de wettelijke samenwoning hun duurzame relatie op formele wijze vaststellen en regelen. De cijfers bevestigen dat de Belgische wettelijke samenwoningen de voorbije twintig jaar steeds meer een duurzaam karakter hebben.³

Op heden kan de wettelijke samenwoning op drie manieren worden beëindigd: (i) door het overlijden van één van de partners, (ii) door het huwelijk of (iii) door een gezamenlijke of eenzijdige verklaring die overhandigd wordt aan de ambtenaar van de burgerlijke stand.

De wettelijk samenwonende partners kunnen samen een verklaring van de beëindiging in onderlinge overeenstemming overhandigen aan de ambtenaar van de burgerlijke stand van de gemeente waar zij samen wonen of waar één van hen woont.

Eén van de wettelijk samenwonende partners kan ook alleen een verklaring van beëindiging overhandigen aan de ambtenaar van de burgerlijke stand. In dat geval moet de ambtenaar van de burgerlijke stand de beëindiging laten betekenen aan de andere partner door middel van een gerechtsdeurwaardersexploot. Indien de andere partner bovendien in een andere gemeente zijn woonplaats heeft, dan wordt die gemeente per aangetekende brief op de hoogte gebracht van de beëindiging van de wettelijke samenwoning.

¹ Zie <https://statbel.fgov.be/nl/themas/bevolking/partnerschap/wettelijke-samenwoning#panel-11>.

² Zie <https://statbel.fgov.be/nl/themas/bevolking/partnerschap/wettelijke-samenwoning#news>.

³ Zie M. CORIJN, Tien jaar wettelijke samenwoning in België, maart 2012, <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/10283>; <https://statbel.fgov.be/nl/themas/bevolking/partnerschap/wettelijke-samenwoning#panel-12>.

Le mariage est un autre moyen de mettre fin à la cohabitation légale. Les cohabitants légaux peuvent en effet mettre fin à la cohabitation légale en se mariant ensemble ou avec un tiers.

Lorsque l'une des parties met fin à la cohabitation légale en se mariant avec un tiers, aucune notification n'est cependant prévue. En d'autres termes, ni l'autre partie, ni la commune ne sont alors informées de la cessation de la cohabitation légale. Contrairement à la cessation par déclaration unilatérale, cette forme de cessation n'est donc pas notifiée, en principe, à l'autre partie. Or, cette manière de mettre fin factuellement et juridiquement à une relation durable apparaît insensible et indifférente.

Il existe dès lors une différence de traitement entre, d'une part, le partenaire dont la cohabitation légale prend fin par suite d'une déclaration unilatérale de cessation et, d'autre part, le partenaire dont la cohabitation légale prend fin pour cause de mariage avec un tiers. Nous estimons cependant que cette différence n'est pas raisonnablement justifiée.

La cohabitation légale a été établie par la loi du 23 novembre 1998 instaurant la cohabitation légale. Les travaux préparatoires indiquent notamment à ce sujet qu'en cas de cessation de la cohabitation légale pour cause de mariage, la fin de la cohabitation légale doit également être actée.⁴ La majorité des membres de la commission estimaient alors déjà que le partenaire cohabitant qui contractait mariage devait faire une déclaration mettant fin à la cohabitation légale.⁵

L'objectif de la présente proposition de loi est d'encourager les parties qui souhaitent se marier et mettre fin à leur cohabitation légale à rédiger une déclaration de cessation de leur cohabitation légale.

Aujourd'hui, le nombre de personnes qui mettent fin à leur cohabitation légale en se mariant avec un tiers est déjà limité. Dans la plupart des cas, la cohabitation légale prend même fin dès lors que les cohabitants légaux se marient. En 2020, le mariage était la cause de cessation de la cohabitation légale dans 47,9 % des cas et la déclaration de commun accord dans 41,8 % des cas.⁶

Een andere wijze om de wettelijke samenwoning te beëindigen, is het huwelijk. De wettelijk samenwonenden kunnen de wettelijke samenwoning beëindigen door met elkaar of met een derde in het huwelijk te treden.

Wanneer één van de partners de wettelijke samenwoning beëindigt door in het huwelijk te treden met een derde, gebeurt er geen enkele kennisgeving. Met andere woorden: noch de overblijvende partner, noch de gemeente worden in kennis gesteld van de beëindiging van de wettelijke samenwoning. In tegenstelling tot de beëindiging door de eenzijdige verklaring, is de overblijvende partner in principe dus onwetend. Het feitelijk en juridisch beëindigen van een duurzame relatie op deze wijze lijkt ongevoelig en onverschillig.

Er bestaat bijgevolg een verschil in behandeling tussen een partner waarvan de wettelijke samenwoning wordt beëindigd door een eenzijdige verklaring enerzijds en een partner waarvan de wettelijke samenwoning wordt beëindigd door een huwelijk met een derde anderzijds. Dat verschil in behandeling is volgens ons niet redelijk verantwoord.

De wettelijke samenwoning werd ingevoerd door middel van de wet van 23 november 1998 tot invoering van de wettelijke samenwoning. In de parlementaire voorbereiding staat onder meer te lezen dat ook in het geval van beëindiging van de wettelijke samenwoning door een huwelijk dat einde juridisch geregistreerd zou moeten worden.⁴ Een meerderheid van de commissieleden meende toen reeds dat de samenwonende partner die in het huwelijk treedt een beëindigingsverklaring moet afleggen.⁵

De doelstelling van dit wetsvoorstel bestaat er in om de partijen die wensen in het huwelijk te treden en de wettelijke samenwoning te beëindigen, ertoe aan te sporen om een verklaring tot beëindiging van de wettelijke samenwoning op te maken.

Het aantal personen dat momenteel een einde maakt aan de wettelijke samenwoning door te huwen met een derde persoon is reeds beperkt. In het merendeel van de gevallen wordt de wettelijke samenwoning zelfs beëindigd doordat de wettelijk samenwonende partners met elkaar huwen. In 2020 werd de wettelijke samenwoning in 47,9 % van de gevallen beëindigd door een huwelijk en in 41,8 % van de gevallen door een verklaring in onderlinge toestemming.⁶

⁴ Proposition de loi instaurant la cohabitation légale, *Doc. parl. Chambre 1995-1996*, DOC 49 0170/008, p. 75.

⁵ Proposition de loi instaurant la cohabitation légale, *Doc. parl. Chambre 1995-1996*, DOC 49 0170/008, p. 80.

⁶ Voir: <https://statbel.fgov.be/fr/themes/population/partenariat/cohabitation-legale>.

⁴ Wetsvoorstel tot invoering van de wettelijke samenwoning, *Parl. St. Kamer 1995-1996*, DOC 49 0170/008, blz. 75.

⁵ Wetsvoorstel tot invoering van de wettelijke samenwoning, *Parl. St. Kamer 1995-1996*, DOC 49 0170/008, blz. 80.

⁶ Zie <https://statbel.fgov.be/nl/themes/bevolking/partnerschap/wettelijke-samenwoning#news>.

En 2019 comme en 2020, la cohabitation légale a pris fin par suite du mariage de l'une des parties avec un tiers dans 0,18 % des cas.⁷ La plupart des personnes concernées prennent en effet leurs responsabilités en mettant d'abord fin à leur cohabitation légale avant d'entamer d'autres démarches (relationnelles). Nous estimons que cette possibilité doit néanmoins être totalement abrogée afin que cette minorité de personnes prennent également leurs responsabilités avant de formaliser une relation durable avec un tiers. Seul le mariage entre cohabitants légaux pourra alors encore mettre fin à la cohabitation légale.

Si l'absence de déclaration de cessation ne constituera pas un motif de nullité du mariage nouvellement contracté, le partenaire qui se marie a cependant tout intérêt à rédiger une déclaration de fin de cohabitation légale.⁸ Nous souhaitons encourager les parties à prendre leurs responsabilités lorsqu'elles mettent fin à une relation durable et souhaitent s'engager dans une nouvelle relation durable.

Bien que relativement peu de personnes soient concernées, nous estimons que cette modification législative se justifie pour deux raisons. Premièrement, nous souhaitons encourager la partie qui se marie à prendre ses responsabilités envers la partie dont elle se sépare. Ensuite, la présente proposition de loi vise à éliminer les inégalités qui existent aujourd'hui entre la partie dont la cohabitation prend fin à la suite d'une déclaration unilatérale de cessation et la partie dont la cohabitation légale prend fin pour cause de mariage.

In 2019 en 2020 werden telkens 0,18 % van de wettelijke samenwoningen beëindigd doordat één van de partners in het huwelijk trad met een derde persoon.⁷ De meeste partners nemen immers hun verantwoordelijkheid door eerst de wettelijke samenwoning te beëindigen vooraleer men andere (relatie)stappen onderneemt. Desondanks menen wij dat die mogelijkheid compleet moet worden opgeheven, zodat ook die kleine groep van personen zijn verantwoordelijkheid opneemt alvorens een duurzame relatie met een derde persoon te formaliseren. Enkel een huwelijk tussen de wettelijk samenwonende partners kan dan nog de wettelijke samenwoning beëindigen.

Een gebrek aan een verklaring tot beëindiging zal niettemin geen nietigheidsgrond vormen voor het nieuw aangegane huwelijk. De huwende partner heeft er zelf echter alle belang bij de wettelijke samenwoning te beëindigen.⁸ Wij streven ernaar personen aan te sporen verantwoordelijkheid op te nemen wanneer zij een duurzame relatie beëindigen en een nieuwe duurzame relatie wensen aan te gaan.

Hoewel het om een beperkt aantal gevallen gaat, menen wij dat deze wetswijziging om twee redenen noodzakelijk is. Vooreerst wensen wij de huwende partner aan te sporen zijn of haar verantwoordelijkheid op te nemen ten aanzien van de overblijvende partner. Daarnaast strekt het wetsvoorstel ertoe de ongelijkheid weg te werken die op heden bestaat tussen de partner die overblijft na een eenzijdige verklaring tot beëindiging en de partner wiens wettelijke samenwoning werd beëindigd door een huwelijk.

Koen GEENS (cd&v)

⁷ Voir: <https://statbel.fgov.be/fr/themes/population/partenariat/cohabitation-legale#figures>.

⁸ Proposition de loi instaurant la cohabitation légale, *Doc. Parl. Chambre* 1995-1996, DOC 49 0170/008, p. 80.

⁷ Zie <https://statbel.fgov.be/nl/themes/bevolking/partnerschap/wettelijke-samenwoning#figures>.

⁸ Wetsvoorstel tot invoering van de wettelijke samenwoning, *Parl. St. Kamer* 1995-1996, DOC 49 0170/008, blz. 80.

PROPOSITION DE LOI**Article 1er**

La présente loi règle une matière visée à l'article 74 de la Constitution.

Art. 2

Dans l'article 1476, § 2, alinéa 1er, de l'ancien Code civil, inséré par la loi du 23 novembre 1998, les mots "lorsqu'une des parties se marie, décède," sont remplacés par les mots "lorsque les parties se marient, lorsqu'une des parties décède".

14 juillet 2022

WETSVOORSTEL**Artikel 1**

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 74 van de Grondwet.

Art. 2

In artikel 1476, § 2, eerste lid, van het oud Burgerlijk Wetboek, ingevoegd bij de wet van 23 november 1998, worden de woorden "wanneer een van de partijen in het huwelijk treedt of overlijdt," vervangen door de woorden "wanneer de partijen met elkaar in het huwelijk treden, wanneer een van de partijen overlijdt".

14 juli 2022

Koen GEENS (cd&v)